

Rättelse och ändring av beslut

enligt socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning. Den innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den elektroniska versionen. Den elektroniska versionen hittar du på [http://www.forsakringskassan.se/Om Försäkringskassan/Dina rättigheter och skyldigheter/Vägledningar och rättsliga ställningstaganden – Vägledningar](http://www.forsakringskassan.se/Om_Forsakringskassan/Dina_rattigheter_och_skyldigheter/Vagledningar_och_rattsliga_stallningstaganden_-_Vagledningar).

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar: Försäkringskassan
 Rättsavdelningen

Innehåll

Förkortningar	4
Sammanfattning.....	5
Kortfattad översikt.....	6
Läsanvisningar	7
1 Rättelse och ändring av beslut enligt SFB	8
1.1 Vem är behörig att rätta eller ändra ett beslut?.....	9
1.1.1 Metodstöd – vem ska meddela beslutet?.....	9
1.2 Vilka beslut kan ändras?	10
1.2.1 Hur ska olika situationer hanteras?.....	11
1.2.2 Metodstöd – ny ändring?.....	13
1.2.3 Metodstöd – vilket ärende ska skapas?.....	13
1.2.4 Metodstöd – hantering av ändringsbeslut i samband med begäran om omprövning eller överklagande	14
1.3 Impulser till prövning	14
1.4 Allmänna ombudet	16
1.5 Formell prövning.....	16
1.6 Snabb handläggning, komplettering och kommunikering	16
1.7 Förutsättningar för rättelse eller ändring	17
1.7.1 Förbiseendefel.....	18
1.7.2 Fel i beslutsunderlag	19
1.7.3 Felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak	22
1.8 Ändring till nackdel för den enskilde.....	23
1.9 När den enskilde ångrar sig	25
1.10 Tidsfrist.....	25
1.11 Mer om beslutsmeddelandet.....	27
1.12 Att verkställa ett ändringsbeslut	28
2 Rättelse och ändring av beslut enligt FL	31
2.1 Vem är behörig att rätta eller ändra ett beslut?.....	31
2.1.1 Metodstöd – vem ska meddela beslutet?.....	32
2.2 Vilka beslut kan ändras?	32
2.2.1 Hur ska olika situationer hanteras?.....	32
2.2.2 Metodstöd – ny ändring?.....	32
2.2.3 Metodstöd – vilket ärende ska skapas?.....	33
2.3 Impulser till prövning	33
2.4 Allmänna ombudet	35
2.5 Formell prövning.....	35
2.6 Snabb handläggning, komplettering och kommunikering	35
2.7 Förutsättningar för rättelse eller ändring	35
2.7.1 Rättelse av beslut.....	36
2.7.2 Möjligheten att ändra ett beslut	36
2.7.3 Skyldigheten att ändra ett beslut.....	37
2.7.4 Ändra ett beslut som har överklagats.....	38
2.8 Tidsfrist.....	38
2.9 Överlämna ändringsbeslutet till domstolen tillsammans med överklagandet.....	38
2.10 Mer om beslutsmeddelandet.....	39
2.11 Att verkställa ett ändringsbeslut	40
Källförteckning.....	41

Förkortningar

DIABAS/CICERON	Försäkringskassans diariestöd
FKAR	Försäkringskassans allmänna råd
FL	Förvaltningslagen (2017:900)
FPL	Förvaltningsprocesslagen (1971:291)
Gamla FL	Förvaltningslagen (1986:223)
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
JO	Justitieombudsmannen
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SFB	Socialförsäkringsbalken (2010:110)
SGI	Sjukpenninggrundande inkomst
TFP	Tillfällig föräldrapenning

Sammanfattning

Rättelse och ändring av beslut enligt socialförsäkringsbalken (SFB)

Försäkringskassan är i vissa fall skyldig att ändra ett oriktigt beslut. Detta gäller om beslutet blivit oriktigt på grund av någon omständighet som anges i 113 kap. 3 § SFB.

Ett beslut ska ändras genom att *rättas* om beslutsmeddelandet eller beslutsbrevet innehåller en uppenbar oriktighet. Detta ska bero på ett skrivfel, ett räknefel eller något annat sådant förbiseende.

Beslutet som sådant ska *ändras* om det har blivit oriktigt på grund av

- att det fattats på ett uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag.
- uppenbart felaktigt rättstillämpning eller annan liknande orsak.

För att kunna ändra ett beslut enligt dessa punkter måste Försäkringskassan kunna konstatera att beslutet var oriktigt när det fattades. Oriktigheten ska ha uppkommit genom att omständigheter som fanns vid tiden för beslutet, blev kända för Försäkringskassan först efter att beslutet fattats, eller genom att Försäkringskassan tillämpade gällande regler fel när beslutet fattades.

I denna vägledning används begreppet *enskild*, som i detta sammanhang betyder den som beslutet riktats mot, det vill säga förutom fysiska och juridiska personer även till exempel en kommuns socialnämnd.

Försäkringskassan ska alltid pröva om ett överklagat beslut ska ändras, innan ärendet lämnas över till förvaltningsrätten (FKAR 2010:7).

Rättelse och ändring av beslut enligt förvaltningslagen (FL)

De beslut som Försäkringskassan fattar med stöd av annan lagstiftning än SFB, ska rättas och ändras enligt FL:s rättelse- och ändringsparagrafer.

Dessutom kan 37 § FL användas om det inte finns stöd för att ändra ett beslut enligt 113 kap. 3 § SFB. Till exempel kan ett beslut som är meddelat med återkallelseförbehåll (att förmånen endast beviljas under förutsättning att inga nya omständigheter som påverkar rätten till förmånen inträffar) ändras med stöd av 37 § FL när stöd saknas i 113 kap. 3 § SFB.

FL innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar en myndighet, till exempel Försäkringskassan, *får* eller *ska* rätta eller ändra ett beslut. Om Försäkringskassan finner att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning, och beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part, ska beslutet ändras. Den bakomliggande orsaken till det felaktiga beslutet saknar betydelse.

Försäkringskassan ska alltid pröva om ett överklagat beslut ska ändras, innan ärendet lämnas över till förvaltningsrätten (39 § FL).

Kortfattad översikt

	Rättelse/Ändring	Omprövning (finns inte i FL)	Överklagande
Lagrum	113 kap 3–6 §§ SFB 36–39 §§ FL	113 kap 7 § SFB	113 kap 10 § SFB 41 § FL
Vem gör vad?	Försäkringskassan rättar eller ändrar ett tidigare beslut	Försäkringskassan gör en ny fullständig prövning av den fråga som beslutet avser	Domstolen dömer
Hur startar ett ärende?	Muntlig eller skriftlig impuls eller i samband med Försäkrings- kassans handläggning	Skriftlig begäran	Skriftlig överklagan (SFB och FL)
Vem kan lämna impuls för att starta ett ärende?	Vem som helst, även handläggare på Försäkringskassan.	Den enskilde som beslutet angår	Den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot
När måste man meddela sitt missnöje med beslutet?	Inom två år från beslutets datum, men även senare i vissa situationer (SFB) Tidsgräns saknas (FL)	Inom två månader från det att man tagit del av beslutet	Inom två månader från det att man tagit del av beslutet (SFB) Inom tre veckor från det att man tagit del av beslutet (FL)
Begränsningen av prövningen	Inte ändra till den enskildes nackdel, när det gäller en förmån som förfallit till betalning (SFB) Endast ändra till den enskildes nackdel till exempel vid åter- kallelseförbehåll eller då den enskilde lämnat oriktiga uppgifter (FL)	Inte ändra till den enskildes nackdel	Inte pröva utöver det som yrkats i överklagandet (29 § FPL)
Allmänna ombudet (Allmänna ombudet kan inte klaga enligt reglerna i FL)	Allmänna ombudet kan begära ändring av Försäkringskassans beslut, både till fördel och nackdel för den enskilde (SFB)	Allmänna ombudet kan inte begära omprövning av Försäkringskassans beslut (SFB)	Allmänna ombudet kan överklaga Försäkrings- kassans beslut inom två månader från beslutets datum (SFB)

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett stöd för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen och vid utbildning.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Den redogör också för praxis.

Vägledningen innehåller också en beskrivning av hur man ska handlägga ärenden och vilka metoder som då ska användas för att åstadkomma både effektivitet och kvalitet i handläggningen. Rubriken till sådana kapitel eller avsnitt inleds med ordet Metodstöd.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar och föreskrifter. De är som regel citerade i en ruta som texten före eller efter rutan hänvisar till. Det finns också hänvisningar till förarbeten, rättsfall, domsnytt, rättsliga ställningstaganden, JO-beslut och andra vägledningar. Dessa hänvisningar finns antingen i löpande text eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke den avser.

Sist i vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar med mera som nämns i vägledningen.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning. Den är placerad först och ger en översiktssbild av vägledningens kapitel och avsnitt. Med hjälp av fliken "Bokmärken" i vänsterkanten kan du navigera mellan avsnitten. Det finns också en sökfunktion för att hitta enskilda ord och begrepp.

1 Rättelse och ändring av beslut enligt SFB

Kapitlet handlar om bestämmelserna om rättelse och ändring av oriktiga beslut enligt SFB.

113 kap. 3 § SFB

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ändra ett beslut som har fattats av respektive myndighet och som inte har prövats av domstol, om beslutet

1. på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet,
2. har blivit oriktigt på grund av att det har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag, eller
3. har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak.

Beslutet ska ändras även om omprövning inte har begärts. Ändring behöver dock inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Ett beslut är resultatet av Försäkringskassans prövning av ett ärende. Att beslut har fattats dokumenteras i ärendets journal. I vissa fall dokumenteras även beslutets innehåll i journalanteckningen, och redovisas sedan för den enskilde i ett *beslutsmeddelande*. I andra fall redovisas beslutets innehåll i ett särskilt *beslutsbrev*.

Försäkringskassans skyldighet att ändra ett beslut med stöd av 113 kap. SFB, gäller bara beslut i ärende om förmåner enligt balken. Enligt praxis gäller den även beslut om sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och återkrav.

Det kan i andra lagar och förordningar finnas en hänvisning till att 113 kap. 3 § SFB ska användas även för andra förmåner, till exempel aktivitetsstöd.

Enligt bestämmelsen ska Försäkringskassan inte ändra ett beslut som prövats i domstol. För att undvika att samma beslut handläggs samtidigt i två olika instanser, ska Försäkringskassan inte ändra ett beslut som är *överlämnat* till domstol. Detta stämmer också överens med motsvarande regeln i 39 § förvaltningslagen.

Punkt 1 i bestämmelsen används som stöd för *rättelse*, när det någonstans i beslutsmeddelandet eller beslutsbrevet finns en uppenbar oriktighet i form av ett skrivfel eller liknande. När det gäller *ändring* med stöd av punkt 2 eller 3 krävs det däremot att själva beslutet har blivit oriktigt.

Ett beslut kan ändras med stöd av punkt 2 bara om det visar sig vara oriktigt genom att Försäkringskassan först efter det att beslutet fattades fick kännedom om omständigheter som fanns redan vid tidpunkten för beslutet. Beslutet hade alltså blivit ett annat om man kunnat ta hänsyn till dessa omständigheter.

Läs mer

Läs mer om Försäkringskassans utredningsskyldighet i Vägledning 2004:7 Förvaltningsrätt i praktiken.

För ändring med stöd av punkt 3 krävs att beslutet grundats på en uppenbart felaktig rättstillämpning. Om rättstillämpningen, det vill säga praxis, har ändrats efter det att beslutet meddelades (till exempel genom en prejudicerande dom av HFD) anses den tidigare rättstillämpningen inte vara *uppenbart* felaktig. Beslutet kan därför i detta fall inte ändras med stöd av punkt 3. Ändring av beslutet kan även göras med stöd av punkt 3 på grund av "annan liknande orsak", till exempel om den som fattat beslutet misstagit sig ifråga om en faktisk omständighet och detta har medfört att beslutet blivit oriktigt.

Skyldigheten att ändra beslutet gäller oavsett om det är den enskilde eller någon annan som påpekar oriktigheten eller om det är Försäkringskassan som uppmärksammar den.

Försäkringskassan kan ändra ett beslut med stöd av 113 kap. 3 § SFB såväl till den enskildes fördel som till dennes nackdel. Försäkringskassan får dock inte ändra ett beslut till den enskildes nackdel när det gäller en förmån som förfallit till betalning eller om det i annat fall finns synnerliga skäl mot att besluta om ändringen.

Ett tidigare beslut kan aldrig *upphävas* med stöd av 113 kap. 3 § SFB, utan avsikten med paragrafen är att ett tidigare beslut ska *rättas eller ändras* (se JO:s beslut, dnr 4284-2006). Om ett tidigare beslut att betala ut ett visst belopp är oriktigt kan det alltså bara ändras till ett avslag beträffande yrkandet om ersättning.

Bestämmelserna om rättelse och ändring innebär inte någon begränsning av möjligheterna att i förmånsärendet besluta om omprövning, indragning, nedsättning eller återkrav.

Exempel

Försäkringskassan kan besluta om återkrav även om beslutet att bevilja en förmån inte kan ändras enligt 113 kap. 3 § SFB.

1.1 Vem är behörig att rätta eller ändra ett beslut?

Enligt Generaldirektörens arbetsordning för Försäkringskassan är det respektive avdelningschef som beslutar om vem som är behörig att besluta om rättelse eller ändring av beslut. Behörigheten är ofta kopplad till olika yrkesroller. En vanlig fördelning av behörigheter är att beslut om rättelse enligt 113 kap. 3 § första stycket 1 SFB får meddelas av samtliga handläggare, medan beslut om ändring enligt 113 kap. 3 § första stycket 2 och 3 SFB får meddelas av specialist. Det finns dock en särskild behörighet i 67 § arbetsordningen för de förmånsslag som en särskilt utsedd beslutsfattare avgör.

1.1.1 Metodstöd – vem ska meddela beslutet?

Ett beslut om ändring enligt 113 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 SFB ska meddelas av en annan person än den som meddelat det oriktiga beslutet. Ett beslut om rättelse enligt 113 kap. 3 § första stycket 1 SFB får dock meddelas av samma handläggare (jämför prop. 1977/78:20 sid. 97).

1.2 Vilka beslut kan ändras?

Reglerna om ändring med stöd av 113 kap. 3 § SFB omfattar samtliga beslut i ärenden om förmåner enligt balken (se 2 kap. 11 § SFB om förmånsbegreppet). Det framhålls i lagkommentaren särskilt att bestämmelsen även omfattar alla beslut med anknytning till förmåner, såsom beslut beträffande kvittning, återkrav och indragning av en förmån. Bestämmelsen gäller till exempel

- beslut i ett ärende om en förmån (inklusive SGI och återkrav)
- beslut under ett ärendes handläggning (förfarandebeslut), som meddelats enligt SFB
- beslut som följer av bestämmelserna i Avdelning III i förordning 883/2004 (eftersom grunden för förmåner är SFB)
- beslut efter omprövning (113 kap. 7 § SFB)

Observera att om grundbeslutet har ersatts av ett omprövningsbeslut, är det bara omprövningsbeslutet som kan rättas eller ändras, och det är bara yrkesrollen "omprövare" som kan göra det. Information om ett beslut är omprövat finns i ÅHS under serviceåtgärden "Omprövning och överklagande". Omprövningsbeslut som skapats före juni 2017 finns i Ciceron/Diabas.

- beslut om ändring (113 kap. 3 § SFB)
- interimistiska beslut (112 kap. 2–3 §§ SFB)
- beslut om intyg enligt förordning 883/2004 (113 kap. 2 § SFB)
- beslut om avvisning (110 kap. 10 och 21 §§ SFB).

Även beslut enligt andra lagar som hänvisar till 113 kap. 3 § SFB (till exempel *lagen om sjuklön* och *förordningen om ersättning för deltagare i arbetsmarknadspolitiska program*) kan ändras.

1.2.1 Hur ska olika situationer hanteras?

Om beslut har tillkommit på ett felaktigt sätt	Ett beslut kan vara riktigt men kan ha tillkommit på ett felaktigt sätt, till exempel när handläggaren har missat att kommunicera den enskilde uppgifter. Sådana fel kan inte ändras med stöd av 113 kap. 3 § SFB. Denna bestämmelse tar endast sikte på att själva beslutet är oriktigt eller innehåller någon oriktighet. Vid en missad kommunikering gäller beslutet trots den felaktiga handläggningen.
Om beslutets motivering (dvs. skälet för beslutet) är bristfällig eller fel	Om beslutets motivering är bristfällig eller fel, kan denna endast rättas om oriktigheten beror på något som finns uppräknat i 113 kap. 3 § första stycket 1 SFB (se vidare avsnitt 1.7.1).
Om beslutet fortfarande är "under arbete"	Om Försäkringskassan (muntligen eller skriftligen) har redovisat <i>innehållet</i> i ett beslut till den enskilde, trots att beslutet fortfarande är "under arbete", kan detta inte rättas eller ändras. Beslutet måste vara fattat av en behörig tjänsteman innan 113 kap. 3 § SFB är möjlig att tillämpa (se JO:s beslut dnr 3763-2017).
Om beslutet inte skulle ha meddelats	Om ett beslut (som inte skulle ha meddelats) av förbiseende ändå meddelats, kan detta beslut inte <i>upphävas</i> med stöd av 113 kap. 3 § SFB. I stället får beslutet <i>ändras</i> enligt de möjligheter som finns i 113 kap. 3 § SFB så, att konsekvensen som beslutet innebär för den enskilde blir riktig. Om beslutet inte kan ändras måste det verkställas. Innebär verkställigheten en felaktig utbetalning kan ett återkrav prövas.
Om beslutet innebär att en förmån har beviljats felaktigt	Om en förmån felaktigt har beviljats, och det framkommer att rätten till förmånen inte funnits alls, ska beslut om indragning meddelas (om det är möjligt) och ett eventuellt återkrav prövas. I detta fall görs ingen ändring av beslutet enligt 113 kap. 3 § SFB. En ersättning kan återkrävas även om beslutet om beviljande inte har ändrats.
Om beslutet är korrekt dokumenterat i ärendets journal men verkställigheten av beslutet blivit fel	Har beslutet dokumenterats korrekt i ärendets journal men har verkställigheten av beslutet blivit fel, kan man inte använda 113 kap. 3 § SFB som stöd för att rätta till felet, då själva beslutet är korrekt. (jfr Hellners och Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, s. 338–339). I Vägledning 2004:7 finns beskrivet vad som är tillräckligt för att en journalanteckning ska anses vara ett "beslut" (se avsnitt 13.2.1). Har verkställigheten inneburit en för stor utbetalning kan ett återkrav prövas. Har verkställigheten inneburit en för låg utbetalning ska ett tilläggsbelopp betalas ut. För den ersättning som enligt beslutet ska betalas för en framtida period, korrigeras verkställigheten genom en korrekt registrering av beslutet.

<p>Om ett automatiskt beslut har meddelats, där beslutsbrevet blivit oriktigt men verkställigheten (utbetalningen) är korrekt</p>	<p>När uppgifter inhämtas centralt och registreras i Försäkringskassans IT-system skapas ett "automatiskt beslut". Beslutet är den registrering som gjorts av uppgifter i IT-systemet. Det finns inget ärende i ÅHS och alltså ingen journalanteckning om beslutet, utan uppgifterna framgår i TP-systemet. Beslutsbrevet finns bara i Image Arkivet.</p> <p>Har ett automatiskt beslut meddelats, där beslutsbrevet blivit oriktigt men verkställigheten (utbetalningen) är korrekt kan detta inte ändras med stöd av 113 kap 3 § SFB. Beslutet som sådant är inte oriktigt</p> <p>I stället ska ett brev skickas till den enskilde, med information om den tidigare oriktigheten. Det är lämpligt att i informationsbrevet påminna den enskilde om att han eller hon kan begära omprövning av beslutet. Tiden för att begära omprövning räknas från dagen då den enskilde får informationsbrevet. Eftersom det tidigare beslutsbrevet varit oriktigt ska den enskilde få en möjlighet att begära omprövning efter det att han eller hon fått information om det korrekta innehållet i beslutet.</p>
<p>Om beslutet är korrekt, verkställigheten är korrekt men beslutsmeddelandet/ beslutsbrevet är oriktigt</p>	<p>Är beslutet korrekt i journalen och korrekt verkställt, men beslutsmeddelandet/beslutsbrevet blivit oriktigt, kan beslutet inte ändras med stöd av 113 kap 3 § SFB. I stället ska ett brev skickas till den enskilde, med information om oriktigheten (se ovanstående punkt).</p> <p>Om oriktigheten är ett skriv- eller räknefel under rubriken <i>Beslut</i> ska detta dock rättas enligt 113 kap. 3 § första stycket 1 SFB.</p>
<p>Om beslut i journal är oriktigt men beslutsmeddelandet/ beslutsbrevet eller verkställigheten är korrekt</p>	<p>Har ett oriktigt beslut dokumenterats i ärendets journal men har beslutsmeddelandet/beslutsbrevet eller verkställigheten blivit riktig, ska beslutet ändras enligt 113 kap. 3 § SFB. Ändringsbeslutet ska inte expedieras till den enskilde i ett sådant fall.</p>
<p>Beslutet har tidigare prövats enligt 113:3 SFB</p>	<p>Att Försäkringskassan tidigare prövats ifall ett beslut ska rättas eller ändras med stöd av 113 kap. 3 § SFB hindrar inte att Försäkringskassan på nytt prövar om beslutet ska rättas eller ändras. Det gäller oavsett om den tidigare prövningen resulterat i en ändring eller inte.</p>
<p>Om beslutet har omprövats</p>	<p>Om grundbeslutet har ersatts av ett omprövningsbeslut, är det bara omprövningsbeslutet som kan rättas eller ändras av en omprövare. Försäkringskassan har vid varje tillfälle endast ett giltigt beslut i ärendet (se Domsnytt 2012:105). Samma sak gäller om oriktigheten fanns redan i grundbeslutet; det är bara omprövningsbeslutet som kan rättas eller ändras.</p>

Läs mer

Läs mer om vad som är ett beslut i vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken*.

1.2.2 Metodstöd – ny ändring?

Om det vid en prövning enligt 113 kap. 3 § SFB visar sig att ett beslut (som redan tidigare har ändrats) blivit oriktigt, ska en ny ändring göras.

Om oriktigheten avser...	så ska du besluta om ...
en del av grundbeslutet eller omprövningsbeslutet som redan har ändrats	ny ändring av det tidigare 113:3-beslutet
en del av grundbeslutet eller omprövningsbeslutet som inte har ändrats	ändring av grundbeslutet eller omprövningsbeslutet

1.2.3 Metodstöd – vilket ärende ska skapas?

Ett ärende om rättelse eller ändring ska handläggas i ett eget ärende.

I nedanstående tabell betyder begreppet "kontor" *det kontor som har tagit emot impulsen om rättelse eller ändring*.

Information om ifall den enskilde begärt omprövning eller överklagat ett visst beslut finns i ÄHS under *Serviceåtgärder: Omprövning och överklagan* eller i diariestödet.

Om ...	så ...
impulsen gäller ett grundbeslut	skapar kontoret ett ROD-ärende (eller motsvarande) för förmånen
impulsen gäller ett grundbeslut, som den enskilde också begärt omprövning av	<ul style="list-style-type: none"> – dokumenterar kontoret alltid impulsen i omprövnings-ärendet (OMP_BEG) – och om impulsen är skriftlig, skriver kontoret i omprövningsjournalen även ärende-Id för det ärende där impulsen finns. Omprövningsenheten flyttar över impulsen till omprövningsärendet.
impulsen gäller ett beslut, som har omprövats	lämnar kontoret över impulsen till Omprövningsenhetens funktionsbrevlåda. Skriv i ämnesraden "Impuls om 113:3-prövning". Omprövningsenheten skapar ett OMP_ROD-ärende
impulsen består av den enskildes överklagande	<p>skapar Omprövningsenheten ett OVK_FRN-ärende (se arbetsbeskrivningen <i>Hantera överklagan till förvaltningsrätt</i>).</p> <p>Skulle ett överklagande hamna hos förmånsärendets kontor, hanteras detta enligt beskrivningen i Användarhandledningen <i>Omprövning och överklagande i ÄHS</i> av detta kontor.</p>
impulsen gäller ett beslut, som den enskilde har överklagat	<ul style="list-style-type: none"> – dokumenterar kontoret impulsen i journal, om den är muntlig, och skickar information om impuls samt ärende-Id per mail till ansvarig processjuridisk enhets funktionsbrevlåda – vidaresänder kontoret dokumentet med impulsen, om den är skriftlig, per post till ansvarig processjuridisk enhet. Om dokumentet är inskannat i ett förmånsärende, skickas i stället information om impuls och ärende-Id per mail till ansvarig processjuridisk enhets funktionsbrevlåda
impulsen gäller ett beslut, som har prövats i domstol	skapas ett ROD-ärende (eller motsvarande) av kontoret eller av Omprövningsenheten, beroende på vem som tagit emot impulsen

1.2.4 Metodstöd – hantering av ändringsbeslut i samband med begäran om omprövning eller överklagande

Om den enskilde begär omprövning av eller överklagar ett beslut som har ändrats enligt 113 kap. 3 § SFB ska du kontrollera om beslutet har ändrats i sin helhet eller endast i en viss del. Kontrollera också om beslutet har ändrats till fördel eller nackdel för den enskilde.

Om ...	så ska...
den enskilde har begärt omprövning och beslutet har ersatts i sin helhet av ett ändringsbeslut	Begäran om omprövning ses som ett överklagande av ändringsbeslutet och du ska hantera ärendet som ett sådant.
den enskilde har begärt omprövning av ett beslut som har ändrats delvis och ändringen är positiv	du ompröva den del av beslutet som inte omfattas av ändringen.
den enskilde har begärt omprövning av ett beslut som har ändrats delvis och ändringen är negativ	du ompröva beslutet i den del av beslutet som inte ändrats med 113:3 SFB. Ett sådant exempel kan vara ett beslut om återkrav där beloppet har ändrats till att avse ett högre belopp än i grundbeslutet. Vid omprövning ska du i sådant fall pröva om den enskilde är återbetalningsskyldig. Du ska inte ompröva storleken på beloppet av den felaktiga utbetalningen.
den enskilde har överklagat ett grundbeslut som delvis har ändrats till nackdel för den enskilde	du kontrollera vad den enskilde har uttryckt sitt missnöje över. Om den enskilde endast klagat på ändringen ska ärendet hanteras som ett överklagande. Om den enskilde uttrycker sitt missnöje över de delar av beslutet som inte har ändrats ska du ompröva beslutet med hänsyn tagen till ändringen. Om det inte framgår av missnöjesyttringen vad den enskilde är missnöjd med måste du kontakta honom eller henne för att utreda det.
du i samband med omprövning gör en ändring med stöd av 113 kap. 3 § SFB	du skriva besluten i samma beslutsmeddelande. Det ska tydligt framgå vad som är ändringen och vad som är beslutet efter omprövning. Om ändringen innebär att det inte finns något kvar att pröva vid omprövning ska omprövningen avvisas.
du i samband med överklagan av ett omprövningsbeslut kommer fram till att beslutet ska ändras med stöd av 113 kap. 3 § SFB	du besluta om ändringen och sedan överlämna både omprövningsbeslutet och ändringsbeslutet till förvaltningsrätten. Läs mer i avsnitt 1.11.

1.3 Impulser till prövning

Om den enskilde eller någon annan behörig person (till exempel ombud eller ställföreträdare) begär en rättelse eller ändring av beslutet ska Försäkringskassan pröva om beslutet ska ändras.

Även när en obehörig person (till exempel en helt utomstående person; en granne eller en förskola) lämnar impulsen ska Försäkringskassan ta ställning till om beslutet ska rättas eller ändras. En sådan rättelse eller ändring görs på Försäkringskassans eget initiativ. En impuls om rättelse eller ändring kan vara såväl skriftlig som muntlig.

Om den enskilde lämnar impulsen *muntligen*, och Försäkringskassan har fullgjort sin service- och utredningsskyldighet, ska den enhet som tar emot impulsen upplysa den enskilde om möjligheten att begära omprövning. Detta ingår i serviceskyldigheten. Omprövning av ett tidigare beslut är till fördel för den enskilde, eftersom Försäkringskassan då gör en ny fullständig prövning av beslutet i hans eller hennes ärende i stället för att bara rätta eller ändra den del av beslutet som blivit oriktigt.

Om den enskilde meddelar att han eller hon inte kommer att begära omprövning ska impulsen journalföras och handläggas som en begäran om ändring.

Om den enskilde lämnar impulsen *skriftligen*, ska den enhet som mottar impulsen utgå från att avsikten är att begära omprövning av beslutet, om det inte framkommer något annat (se JO:s beslut, dnr 1189-2009). Om den enskilde endast lämnar in en tidigare begärd handling, ska den mottagande enheten informera den enskilde om att en begäran om omprövning måste göras, oavsett om beslutet gäller ett avslag eller en avvisning.

Omprövningsenheten avgör om en begäran om omprövning kommer in i rätt tid eller för sent. När omprövningen begärs för sent ska omprövningsenheten besluta om avvisning. Detta beslut innehåller också en prövning om ändring enligt 113 kap. 3 § SFB.

Läs mer

I *Vägledningen Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut* (2001:7) finns information om hur man säkerställer att en skrivelse från den enskilde är en begäran om omprövning.

Även om Försäkringskassan rättar eller ändrar beslutet, så har den enskilde fortfarande möjlighet att begära omprövning av eller i förekommande fall överklaga grundbeslutet inom tvåmånadersfristen. Omprövningen eller prövningen i domstolen kommer då att göras i den del av beslutet som inte ändrats med 113:3 SFB. Ändringsbeslutet kan naturligtvis också överklagas på vanligt sätt.

Exempel

Hur en ändring av det grundbeslutet påverkar möjligheten att ompröva eller i förekommande fall överklaga detta beslut, kan illustreras på följande sätt:

Grundbeslutet symboliseras av en tårta.

Ett ändringsbeslut som är till *fördel* för den enskilde symboliseras av en tårtbit som har skurits ut. Den enskilde kan begära omprövning av eller i förekommande fall överklaga ursprungsbeslutet, förutom den del som redan ändrats till dennes fördel.

Ett ändringsbeslut som är till *nackdel* för den enskilde symboliseras av en ros som lagts till på tårtan. Den enskilde kan begära omprövning av eller i förekommande fall överklaga grundbeslutet. Prövningen görs sedan med hänsyn tagen till ändringen.

Om den enskilde begär omprövning efter det att tidsfristen för detta har löpt ut bör Försäkringskassan pröva om beslutet kan ändras enligt 113 kap. 3 § SFB i samband med beslutet om avvisning av omprövningen (FKAR 2010:7). Även när den enskilde

har överklagat ett beslut, oavsett om det är gjort i rätt tid eller för sent, prövar Försäkringskassan om det kan ändras enligt 113 kap. 3 § SFB.

Försäkringskassan prövar också i andra situationer och på eget initiativ om ett tidigare fattat beslut ska rättas eller ändras. Om Försäkringskassan – vid sitt kontrollarbete eller på annat sätt – upptäcker att ett beslut innehåller en sådan oriktighet som innebär att det ska ändras, är Försäkringskassan skyldig att ändra beslutet. Detta gäller dock bara om oriktigheten inte kan anses som ringa.

Det är inte alltid som oriktigheten upptäcks av en handläggare som arbetar med den förmån som beslutet gäller. Även om handläggaren själv inte kan avgöra ifall beslutet innehåller en oriktighet eller om beslutet är oriktigt, ska en impuls om eventuellt prövning enligt 113 kap 3 § SFB journalföras och lämnas vidare för handläggning.

1.4 Allmänna ombudet

113 kap. 4 § SFB

Det allmänna ombudet får begära ändring enligt 3 §. Sådan begäran får det allmänna ombudet framställa även till förmån för enskild part.

Det allmänna ombudet kan begära rättelse eller ändring, både av beslut som är till fördel eller till nackdel för den enskilde.

1.5 Formell prövning

Om det finns skäl att anta att en begäran om rättelse eller ändring innebär att den enskilde vill göra en ny ansökan, eller att den enskilde tror att han eller hon genom sin begäran gjort en ny ansökan, ligger det i Försäkringskassans serviceskyldighet att upplysa den enskilde om vilka formkrav som gäller för ansökan (6 § FL).

Försäkringskassan ska i regel besluta att avslå en begäran om rättelse eller ändring som kommer in sedan två år förflutit från det att beslutet meddelades. Observera att det finns undantag från tvåårskravet, som innebär att en prövning om rättelse eller ändring ändå får göras (se avsnitt 1.10)

Försäkringskassan ska besluta att avvisa en begäran om rättelse eller ändring när beslutet tidigare prövats av domstol.

Om den enskilde återkallar sin begäran om ändring ska Försäkringskassan besluta om avskrivning av ärendet. Om den enskilde begär omprövning innan ändringsbeslutet har meddelats, ska ändringsärendet avskrivas och eventuella dokument lämnas över till omprövningsärendet. Den enhet som avskriver ändringsärendet bör meddela den enskilde att Försäkringskassan kommer att pröva beslutet på nytt i samband med att en omprövning görs.

1.6 Snabb handläggning, komplettering och kommunikering

Den enskilde ska inte behöva vänta på att Försäkringskassan ändrar ett oriktigt beslut. Därför bör rättelsen eller ändringen göras så skyndsamt som möjligt.

Ibland kan beslutet fördröjas för att underlaget behöver kompletteras.

- Försäkringskassan ska inte göra någon ytterligare utredning för att kunna konstatera *att* beslutet är oriktigt och ska rättas eller ändras, utan ska utgå från att de nya uppgifterna är riktiga.
- När Försäkringskassan ska avgöra *hur* beslutet ska ändras, utreds om de nya uppgifterna är riktiga och kompletterande information begärs in om det behövs. Hur beslutet ska ändras avgörs på samma sätt och inom samma bedömningsutrymme som vid ett förstagångsbeslut. I detta skede kan därför till exempel ett yttrande från en försäkringsmedicinsk rådgivare behöva hämtas in.

I ärenden om rättelse eller ändring av beslut gäller reglerna om skyldighet att kommunicera beslutsunderlaget enligt 25 § FL. Om beslutet till exempel gäller en kommande utbetalning som ligger nära i tiden, kan man avstå från kommunikeringen med stöd av 25 § 1 stycket FL.

Det kan vara svårt att hinna ändra ett beslut om omprövning om man först när överklagandet kommer in upptäcker att beslutet är oriktigt och bör ändras till nackdel för den enskilde. Ett överklagande ska normalt sett skickas till domstol inom en vecka. Denna tid kan dock förlängas om det är nödvändigt för att hinna kommunicera och fatta beslutet enligt 113 kap. 3 § SFB.

Läs mer

I Vägledning 2004:7 finns mer information om kommunikering.

1.7 Förutsättningar för rättelse eller ändring

När man prövar om ett beslut kan rättas eller ändras, måste man först avgöra om texten i beslutsmeddelandet eller i beslutsbrevet till den enskilde innehåller en oriktighet. Oriktigheten ska vara ett skrivfel, räknefel eller något annat sådant förbiseende (se nedan avsnitt 1.7.1 *Förbiseendefel*). Då kan beslutet rättas enligt 113 kap. 3 § första stycket 1 SFB.

Om beslutsmeningen (det vill säga den konsekvens som beslutet får för den enskilde) har blivit oriktig, kan beslutet *ändras* enligt 113 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 SFB. Oriktigheten kan finnas i journalanteckningen som dokumenterar beslutet eller beslutsbrevet under rubriken Beslut. Om oriktigheten är ett skriv- eller räknefel under rubriken Beslut ska detta dock rättas enligt första punkten.

Beslutet ska ändras i följande fall:

- Enligt andra punkten: Om det har blivit oriktigt på grund av att det fattats på ett uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag (se nedan avsnitt 1.7.2 *Fel i beslutsunderlag*).
- Enligt tredje punkten: Om det har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak (se nedan avsnitt 1.7.3 *Felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak*).

Skillnaden mellan dessa två ovannämnda punkter är kortfattat denna:

- Andra punkten: Används som stöd för en ändring då beslutet blivit oriktigt på grund av något misstag i handläggningen, till exempel att handläggaren inte inhämtat och tillfört ärendet alla uppgifter som behövs för att beslutet ska kunna fattas (utredningsskyldigheten).
- Tredje punkten: Används som stöd för en ändring när handläggaren haft ett korrekt och komplett underlag, men ändå meddelat ett oriktigt beslut som strider mot lagen.

Försäkringskassan ska rätta eller ändra ett beslut, även om den enskilde inte har överklagat beslutet.

Om Försäkringskassan själv upptäcker att ett tidigare beslut är oriktigt kan Försäkringskassan besluta att inte rätta eller ändra, om oriktigheten är av ringa betydelse. Exempel på en sådan situation är om oriktigheten avser ett obetydligt belopp eller när oriktigheten inte haft någon rättslig effekt för den enskilde, varken nu eller i framtiden. Är det däremot den enskilde som själv begär rättelse eller ändring av beslutet bör även smärre oriktigheter ändras (prop. 1977/78:20 s. 96).

Samma beslut kan rättas eller ändras flera gånger.

1.7.1 Förbiseendefel

113 kap. 3 § SFB

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ändra ett beslut som har fattats av respektive myndighet och som inte har prövats av domstol, om beslutet

1. på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet
[...]

Beslutet ska ändras även om omprövning inte har begärts. Ändring behöver dock inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Förbiseendefel är uppenbara fel i beslutsmeddelandet eller beslutsbrevet. Det är sällsynt att förbiseendefel finns i beslutsmeningen i journalen men det kan förekomma. Oriktigheten ska inte vara av ringa betydelse. Exempel på förbiseendefel är fel beträffande namn, årtal eller belopp. Det kan även vara när en del av texten i beslutsmeddelandet eller beslutsbrevet har fallit bort på grund av något tekniskt missöde.

Vad menas med "ringa betydelse"?

Om en oriktighet är av ringa betydelse påverkar den inte den rättsliga konsekvens som beslutet innebär. En sådan oriktighet kan också vara ett litet belopp. Det finns inte heller någon risk för att oriktigheten påverkar handläggningen av framtida ärenden och beslut.

När rättelse begärs av den enskilde som berörs av beslutet, anses oriktigheten aldrig vara av ringa betydelse (prop. 1977/78:20, sid 96).

1.7.2 Fel i beslutsunderlag

113 kap. 3 § SFB

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ändra ett beslut som har fattats av respektive myndighet och som inte har prövats av domstol, om beslutet

[...]

2. har blivit oriktigt på grund av att det har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag, eller

[...]

Beslutet ska ändras även om omprövning inte har begärts. Ändring behöver dock inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Bestämmelsens formulering "ska ändra" är tvingande.

Beslutet kan ändras helt eller delvis.

För ändring med stöd av punkt 2 krävs att oriktigheten har uppkommit genom att omständigheter som fanns vid tiden för beslutet blev kända för Försäkringskassan först efter det att beslutet fattats. Hade man kunnat ta hänsyn till dessa omständigheter när beslutet fattades skulle beslutet blivit ett annat. Begreppet "omständighet" betyder i detta sammanhang "något som påverkar bedömningen av ärendet", t.ex. en förutsättning eller "rekvisit" för rätten till en förmån. Det behöver alltså inte alltid handla om att ett nytt "faktum" har framkommit om den enskildes förhållanden. Det kan även vara en annan bedömning av de tidigare förhållandena som till exempel gjorts av en domstol.

Exempel

Försäkringskassan har avslagit Michaels ansökan om sjukpenning för 1 februari–23 mars eftersom hans arbetsförmåga inte bedömts vara nedsatt. Michael har överklagat beslutet.

Försäkringskassan har därefter avslagit Michaels ansökan om sjukpenning för perioden 24 mars–28 april, på grund av att hans SGI är 0 kronor från och med den 24 mars. Skälet för detta beslut är att han inte skyddat sin SGI efter att han fått ett beslut om avslag.

Förvaltningsrätten ändrar i sin dom Försäkringskassans beslut, bedömer att arbetsförmågan har varit nedsatt och beviljar Michael sjukpenning.

Domen innebär att Försäkringskassan på eget initiativ prövar om beslutet om avslag för 24 mars–28 april är oriktigt, eftersom skälet till att SGI:n sänktes till 0 kronor inte längre gäller.

Försäkringskassan ska inte kontrollera de nya uppgifterna innan det avgörs om beslutet är oriktigt. Uppgifterna lämnas ju på heder och samvete, och får godtas vid denna inledande bedömning. När det har konstaterats att beslutet är oriktigt, finns det ingenting som hindrar en kompletterande utredning, i syfte att få fram tillräckligt underlag för att avgöra hur beslutet ska ändras. Hur beslutet ändras avgörs på samma sätt och inom samma bedömningsutrymme som vid ett förstagångsbeslut (se avsnitt 1.6 ovan Snabb handläggning, komplettering och kommunikering).

En ändring på grund av att det tidigare beslutsunderlaget varit felaktigt eller ofullständigt förutsätter att bristen i underlaget – mot bakgrund av vad som senare kommit fram – är *uppenbar*. Den nya uppgiften som nu kommit fram, ska inte tidigare ha funnits dokumenterad hos Försäkringskassan.

Läs mer

Se Vägledning 2004:7 om när en handling anses ha kommit in till Försäkringskassan.

Uppgiften måste också vara relevant för bedömningen av sakfrågan i ärendet. Nya uppgifter som inte är relevanta, innebär inte att Försäkringskassan kan ändra beslutet.

Tanken bakom regeln i 113 kap. 3 § SFB är att den enskilde ska skyddas mot oriktigheter i Försäkringskassans handläggning. Den är inte avsedd för att ändra beslut som blivit oriktiga på grund av att den enskilde själv inte har medverkat till att beslutsunderlaget blivit korrekt och komplett. Är någon missnöjd med beslutet i ett sådant fall hänvisar lagstiftaren den enskilde att begära omprövning.

Lagstiftaren har lagt hela ansvaret på den enskilde när det gäller att lämna alla uppgifter – på heder och samvete – som Försäkringskassan behöver för att kunna fatta ett beslut. Försäkringskassans serviceskyldighet handlar i detta sammanhang om att informera den enskilde om vilka uppgifter som saknas.

I vissa situationer kan dock Försäkringskassans beslutsunderlag anses vara uppenbart felaktigt eller ofullständigt, och en ändring med stöd av punkt 2 kan göras. Det handlar till exempel om

- när Försäkringskassan har brustit i sin service- eller utredningsskyldighet.
- när den enskilde har en acceptabel förklaring till varför han eller hon inte medverkat till att komplettera underlaget i ärendet.
- när någon annan lämnar nya uppgifter som den enskilde själv inte hade kunnat lämna i samband med att hans eller hennes anspråk prövades

Om den enskilde avstår från sin möjlighet att lämna in den begärda kompletteringen får det anses att Försäkringskassans beslutsunderlag är korrekt och fullständigt. För att kunna avsluta ärendets utredningsfas och gå vidare till beslutsfasen måste ärendet anses vara färdigutrett av Försäkringskassan.

Om den begärda kompletteringen lämnas in efter det att beslutet har meddelats, kan det tidigare beslutsunderlaget visa sig ha varit felaktigt eller ofullständigt men däremot inte *uppenbart* felaktigt eller ofullständig. Något stöd för att ändra beslutet enligt punkt 2 finns därför inte i denna situation. Detta gäller under förutsättning att Försäkringskassan fullgjort sin utredningsskyldighet och handlagt ärendet enligt gällande processer.

En komplettering som den enskilde lämnar till Försäkringskassan efter att ursprungsbeslutet har meddelats kan dock beaktas i samband med att beslutet omprövas enligt 113 kap. 7 § SFB.

Ett beslutsunderlag som är uppenbart ofullständigt saknar relevanta uppgifter. Ett beslutsunderlag som är uppenbart felaktigt innehåller uppgifter som inte är korrekta.

Kravet på *uppenbart* felaktigt eller *uppenbart* ofullständigt innebär att Försäkringskassan endast är skyldig att ändra sitt beslut när det innehåller vissa kvalificerade oriktigheter. Det är inte tillräckligt att Försäkringskassan numera gör en annan bedömning av beslutsunderlaget.

Exempel

En ansökan om bostadsbidrag innehåller inte några uppgifter om barn som bara bor ibland hos den sökande. Denna uppgift kan bara den sökande själv känna till, och den omfattas inte av Försäkringskassans utredningsskyldighet. Om det visar sig att bostadsbidraget borde beräknats med hänsyn till umgängesbarn är beslutet oriktigt, men detta beror inte på att underlaget varit *uppenbart* felaktigt eller ofullständigt (Kammarrätten i Göteborg mål nr 1185-2000).

Reglerna om ändring påverkar inte de möjligheter som finns att i ett separat beslut dra in, sätta ned eller återkräva ersättning. Har den enskilde lämnat oriktiga uppgifter kan till exempel ett beslut om återkrav meddelas oavsett om det tidigare beslut har ändrats eller inte (prop. 1977/78:20 s. 94–96 och RÅ 2009 ref. 2).

Omständigheterna fanns redan då beslutet meddelades

Skyldigheten för Försäkringskassan att ändra ett beslut gäller endast om oriktigheten har uppkommit genom att vissa omständigheter, som förelåg vid beslutet, inte tidigare varit dokumenterade hos Försäkringskassan. Dessa omständigheter ska ha blivit kända för Försäkringskassan eller för den enskilde först efter det att beslutet expedierats.

Om omständigheterna finns dokumenterade i något annat ärende hos Försäkringskassan, kan beslutet inte ändras på grund av att underlaget varit uppenbart ofullständigt (RÅ 2010 not.122, Kammarrätten i Stockholm mål nr 2229-2001 och HFD mål nr 3218-16). I denna situation får man i stället pröva om beslutet blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning, när man tar hänsyn till hela det relevanta beslutsunderlaget. Genom att handläggaren har fattat ett beslut trots att det kompletta underlaget styrker ett annat, är detta beslut oriktigt på grund av en uppenbart felaktig rättstillämpning av förmånsreglerna.

Vid beslut som skapas omedelbart då handläggaren avslutat sin registrering av beslutet i Försäkringskassans IT-system, får man utgå från klockslaget för denna registrering, när man avgör om ett underlag funnits hos Försäkringskassan *vid beslutet*.

Omständigheterna har förändrats efter det att beslutet meddelades

Tidpunkten då en förändrad omständighet har inträffat, är när förändringen skedde "i verkligheten" och inte när den registrerades.

Exempel

Jasmine har beviljats ett arbetsmarknadspolitiskt program för perioden 1 maj–1 december. Utbetalningen av aktivitetsstöd görs utifrån att hon inte är medlem i någon a-kassa. Den 14 september meddelar a-kassan att Jasmine har beviljats ett retroaktivt inträde som medlem från och med den 1 juli. Försäkringskassan ändrar sina beslut om utbetalning (som tidigare meddelats för juli och augusti) med nytt belopp från och med den 1 juli.

Om den nya omständigheten har inträffat i verkligheten vid en tidpunkt som ligger efter den då beslutet meddelades, var inte beslutsunderlaget uppenbart felaktigt eller ofullständigt. Beslutet kan i detta fall bara ändras med stöd av andra regler, till exempel de om indragning och nedsättning i 110 kap SFB. Beslutet kan också ändras ifall det fanns ett villkor när förmånen beviljades, till exempel att rätt till

ersättning beviljats för en framtida period *om inga nya omständigheter uppstår*. Beslutet om indragning eller nedsättning meddelas i så fall i form av ett grundbeslut med omprövningshänvisning, och inte som ett ändringsbeslut enligt 113 kap. 3 § SFB.

Beslut med förbehåll

Beslut kan också meddelas med förbehållet att förmånen endast beviljas under förutsättning att inga nya omständigheter inträffar, som påverkar rätten till förmånen (återkallelseförbehåll). Om det inte finns stöd i 113 kap. 3 § SFB att ändra ett sådant beslut kan beslut om ändring i stället meddelas enligt 37 § FL (se nedan avsnitt 2.7.2).

Vad menas med ”ringa betydelse”?

Om en oriktighet är av ringa betydelse påverkar den inte den rättsliga konsekvens som beslutet innebär. En sådan oriktighet kan också vara ett litet belopp. Det finns inte heller någon risk för att oriktigheten påverkar handläggningen av framtida ärenden och framtida beslut.

1.7.3 Felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak

113 kap. 3 § SFB

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ändra ett beslut som har fattats av respektive myndighet och som inte har prövats av domstol, om beslutet
[...]

3. har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak.

Beslutet ska ändras även om omprövning inte har begärts. Ändring behöver dock inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Bestämmelsens formulering ”ska ändra” är tvingande.

Beslutet kan ändras helt eller delvis.

Uppenbart felaktig rättstillämpning

Att ett beslut blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning innebär att beslutet klart avviker från gällande rätt eller praxis. Med gällande rätt menar man de lagar och förordningar som gäller vid beslutstillfället. Praxis betyder refererade domar från Försäkringsöverdomstolen, Regeringsrätten och Högsta förvaltningsdomstolen (HFD). Om andra domstolar eller Försäkringskassan tillämpat en rättsregel på ett visst sätt under en längre tid anser man också att det finns en praxis. Hos Försäkringskassan redovisas denna praxis i *Domsnytt* och i *Rättsliga ställningstaganden*.

Om lagen eller praxis har ändrats

När Försäkringskassan prövar om ett beslut klart avviker från gällande rätt utgår man från de bestämmelser som gällde när beslutet fattades. Om en lagregel har ändrats sedan beslutet meddelades, ser man i övergångsbestämmelserna ifall den tidigare lagen fortfarande ska gälla beträffande beslut som avser retroaktivt tid. Saknas

övergångsbestämmelser ska den nya regeln tillämpas vid alla beslut som meddelas efter det att den nya lagen börjat gälla.

Att HFD numera har avgjort en fråga på ett annat sätt än tidigare, innebär inte att Försäkringskassan ska ändra sina redan meddelade beslut. Att HFD har prövat en fråga innebär i regel att rättsläget tidigare varit oklart.

Ny lagstiftning eller ny praxis är alltså inte någon grund för ändring (se HFD:s dom i mål nr 751-16). Försäkringskassan eftersöker därför inte sådana beslut som avgjorts tidigare, eftersom dessa ändå inte kan ändras. Skulle någon enskild begära att ett tidigare beslut ska ändras i denna situation, ska Försäkringskassan meddela beslut om att inte ändra det enligt 113 kap. 3 § SFB.

Annan liknande orsak

Ändring kan också göras om beslutet blivit oriktigt på grund av annan liknande orsak. Det kan bli aktuellt om den som fattat ett beslut har förbisett eller missuppfattat en lagbestämmelse eller misstagit sig i fråga om en faktisk omständighet som ingår i beslutsunderlaget. Detta framgår av förarbetena (se prop. 1977/78:20 s. 95).

Kammarrätten i Stockholm har i mål 9210-18 preciserat begreppet ytterligare. Det fanns i ärendet en tidigare dom om den enskildes SGI som borde ha ingått i beslutsunderlaget. Försäkringskassans beslut hade därför blivit oriktigt på grund av "annan liknande orsak" och skulle ändras enligt 113 kap. 3 § 3 SFB.

Vad menas med "ringa betydelse"?

Om en oriktighet är av ringa betydelse påverkar den inte den rättsliga konsekvens som beslutet innebär. Det finns inte heller någon risk för att oriktigheten påverkar handläggningen av framtida ärenden och framtida beslut.

1.8 Ändring till nackdel för den enskilde

113 kap. 5 § SFB

Ett beslut får inte ändras till den försäkrades nackdel med stöd av 3 § när det gäller en förmån som har förfallit till betalning, och inte heller i annat fall om det finns synnerliga skäl mot det.

Den försäkrades nackdel

Bestämmelsens formulering gäller för samtliga tre punkter i 113 kap 3 § första stycket SFB. Det finns dock i praktiken ingen situation, där det är aktuellt att tillämpa denna regel för prövningen enligt punkt 1; skriv- och räknefel med mera.

Redan grundbeslutet kan vara till nackdel för den enskilde, till exempel att en förmån minskar eller upphör. Även ett sådant beslut ska ändras om det är oriktigt, men resultatet får inte innebära en större nackdel för den enskilde. Vad som är till nackdel bedöms som huvudregel på ett objektivt sätt: "Kommer ändringen att innebära att den enskilde får en lägre ersättning?" Den enskilde kan dock själv uttrycka sin vilja att beslutet ändå ska ändras, det vill säga en subjektiv bedömning. Då hindrar huvudregeln inte längre att Försäkringskassan ändrar beslutet till den enskildes nackdel. Bedömningen som görs om "nackdel" ska antecknas i ärendets journal. Försäkringskassan kan ändra beslutet till nackdel även om det är den enskilde själv som uppger att han eller hon har lämnat felaktiga eller ofullständiga uppgifter. Samma sak gäller om han eller hon tidigare har undanhållit vissa uppgifter. Läs mer i

avsnitt 1.9 om hur frågan om "nackdel" bedöms när den enskilde har ändrat sin begäran om ersättning.

I beslut som berör två parter (till exempel föräldrarna vid ett beslut om rätten till underhållsstöd), innebär en ändring av beslutet ofta en fördel för ena parten samtidigt som det innebär en nackdel för den andre. I dessa fall kan kravet på att beslutet inte får *ändras till den försäkrades nackdel* inte beaktas. Beslutet ska i stället ändras så att det stämmer överens med gällande regler.

Att beslutet som har ändrats till nackdel för den enskilde har använts som grund för senare beslut, påverkar inte möjligheten att ändra det. Beträffande de senare beslutet får en ny prövning om ändring göras.

Exempel

Theodors beslut om SGI blev oriktigt på grund av en uppenbart felaktig rättstillämpning. Försäkringskassan ändrar därför SGI-beslutet till nackdel för honom.

Den oriktiga SGI:n har använts för att bevilja Theodor föräldrapenning. Beslutet om föräldrapenning kan inte ändras till hans nackdel eftersom detta beslut gäller en förmån som har förfallit till betalning. Om en för hög ersättning har betalats ut, får man i stället lämna en impuls om återkrav.

Förfallit till betalning

En förmån som beviljas för viss framtida period, till exempel handikappersättning eller bostadsbidrag, och som betalas ut månadsvis förfaller till betalning den dagen kl. 00.00 då förmånen enligt en lag eller förordning betalas ut till den enskilde. Ett sådant beslut kan därför ändras innan utbetalningsdagen inträffat.

Förmåner som är dagersättningar anses förfalla till betalning den dag ersättningen betalas ut, det vill säga vid den tidpunkten då ersättningen blir tillgänglig för lyftning (se rättsligt ställningstagande 2019:01). Detta innebär i praktiken att ett beslut kan ändras fram till dess att ersättningen lämnar Försäkringskassan.

Av det rättsliga ställningstagandet följer att även en retroaktiv ersättning förfaller till betalning då ersättningen blir tillgänglig för lyftning.

När det gäller rätten till vissa förmåner beslutar Försäkringskassan i två steg. I det första beslutet konstateras att den enskilde har rätt till förmånen och det beslutas t.ex. om en nivå, ett högst beviljat belopp eller ett högst antal timmar för en viss period. Därefter beslutas vilket belopp som ska betalas ut. Ersättningen förfaller då inte till betalning förrän detta senare beslut har meddelats. Exempel på sådana förmåner är assistansersättning, bidrag till arbetshjälpmedel och bilstöd.

Upptäcker Försäkringskassan efter det att förmån har beviljats, att något inträffat som gör att den enskilde inte längre har rätt till förmånen ska ersättningen dras in för framtiden. Återkrav kan eventuellt ställas för retroaktiv tid. Det ska inte fattas något ändringsbeslut i den situationen eftersom beslutet var rätt när det meddelades. De omständigheter som gör att ersättningen ska dras in har inträffat först senare och existerade inte vid beslutstillfället.

Om däremot ett beslut blivit oriktigt på grund av någon sådan anledning som anges i 113 kap. 3 § SFB, och denna anledning existerade när Försäkringskassan meddelade beslutet, då kan beslutet ändras med stöd av paragrafen. Beslutet ska ändras från och med den dag eller den månad ersättningen ännu inte har förfallit till betalning.

Om beslutet inte gäller en förmån som förfaller till betalning, utan till exempel SGI, återkrav eller en förälders betalningsskyldighet för underhållsstöd, finns det inte något hinder mot att besluta till nackdel för den som beslutet gäller. Ändringen kan även gälla för retroaktiv tid. Om en oriktig SGI har inneburit att den enskilde felaktigt har beviljats en förmån, kan beslutet om förmånen inte ändras med stöd av 113 kap. 3 § SFB när förmånen redan har förfallit till betalning.

Vad menas med ”synnerliga skäl” mot ändring?

En förmån som har betalats ut felaktigt under en lång tid kan vara av avgörande betydelse för den enskildes försörjning. Han eller hon kan ha inrättat sitt liv efter förmånen. Om den enskilde är utan skuld till det oriktiga beslutet, bör det finnas en möjlighet att få behålla förmånen för framtiden och även slippa återkrav. Man anser då att det finns synnerliga skäl mot ändring (prop. 1977/78:20 s. 96).

1.9 När den enskilde ångrar sig

I SFB finns regler om att Försäkringskassan kan ompröva rätten till en förmån ifall tidigare förhållanden har förändrats. Det saknas lagrum och praxis om vad som gäller ifall den enskilde vill avsäga sig rätten till en ersättning. Däremot har JO i ett initiativärende utrett vilka möjligheter Försäkringskassan har att på den enskildes begäran återta en beviljad förmån.

JO uttalade att det är frivilligt för den enskilde att ansöka om och ta emot socialförsäkringsförmåner. (Ett undantag är barnbidrag som den bidragsberättigade enligt Försäkringskassans praxis inte kan avsäga sig.) Det står den enskilde fritt att fram till beslutstidpunkten återkalla en ansökan. Även efter det att beslut har fattats saknas hinder mot att gynnande beslut upphävs framåt i tiden. När det gäller möjligheten att återta eller ändra ett redan verkställt beslut ansåg JO att detta inte bör vara möjligt (JO 5813-2012).

JO:s beslut innebär att Försäkringskassan alltid kan gå den enskilde till mötes om han eller hon vill avsäga sig rätten till en förmån framåt i tiden. Men om det gäller förfluten tid ska Försäkringskassan avslå den enskildes begäran. Beslutet ska vara ett indragningsbeslut med en från och med-tidpunkt som är den närmaste påverkbara dagen eller månaden. Indragningsbeslutet meddelas inte med stöd av 113 kap. 3 § SFB, utan som ett grundbeslut med omprövningshänvisning.

Skulle den enskilde uppge att han eller hon av misstag lämnat in en ansökan på ersättning, och därför vill att Försäkringskassan ändrar beslutet om beviljande, kan detta göras även om ersättningen har förfallit till betalning eftersom ändringen då inte anses vara till den enskildes nackdel.

1.10 Tidsfrist

113 kap. 6 § SFB

En fråga om ändring enligt 3 § får inte tas upp av den handläggande myndigheten senare än två år efter den dag då beslutet meddelades. Ändring får dock ske även senare än två år efter den dag då beslutet meddelades

1. om det först därefter kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag, eller
2. om det finns andra synnerliga skäl.

Försäkringskassan får i regel inte ändra ett beslut enligt 113 kap. 3 § SFB efter att två år har förflutit från beslutsdagen. Försäkringskassan bör därför besluta om ändringen så skyndsamt som möjligt (se vidare avsnitt 1.6).

Tvåårsfristen räknas på så sätt att ifall beslutet meddelats den 4 mars 2016 så kan ett beslut om ändring, enligt huvudregeln i paragrafen, meddelas till och med den 4 mars 2018 (se vidare lagen [1930:173] om beräkning av lagstadgad tid).

Efter utgången av tvåårsperioden får Försäkringskassan ändra ett oriktigt beslut, om det först därefter kommit fram att beslutet fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag.

Om bristen borde ha uppmärksammats av den enskilde i samband med att beslutsunderlaget skickades ut före Försäkringskassans tidigare beslut, kan den enskilde inte vänta över tvåårsgränsen med att begära en ändring av beslutet (se HFD:s dom i mål nr 1425-16 och Domsnytt 2017:025).

Den nya uppgiften kan också innebära att Försäkringskassans beslut ska ändras till nackdel för den enskilde. För att underlaget ska anses vara uppenbart felaktigt eller ofullständigt ska uppgiften inte tidigare ha funnits hos Försäkringskassan.

Om beslutet ändras sedan två år har förflutit, ska 113 kap 6 § SFB anges som det lagrum ändringsbeslutet grundas på.

Det finns ingen gräns i bestämmelsen för hur långt efteråt ett beslut får ändras. När en tidigare brist i beslutsunderlaget kommer fram, ska den enskilde så snart som möjligt meddela Försäkringskassan detta. Om han eller hon utan anledning dröjer med att lämna sådan information, innebär detta i allmänhet att en prövning efter tvåårsgränsen inte får göras (se prop. 1977/78:20 s. 97).

Beslut som är oriktiga på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning får bara ändras efter två år om det finns *andra synnerliga skäl*.

Vad menas med "andra synnerliga skäl" att ändra beslutet?

Försäkringskassan får ändra ett oriktigt beslut efter tvåårsperiodens utgång om det finns andra synnerliga skäl. Den omständigheten att det är stor skillnad mellan det belopp som felaktigt har betalats ut och det korrekta beloppet, kan vara ett synnerligt skäl för ändring till den enskildes nackdel (se FÖD 1992:2 jämfört med HFD 2014 ref. 39).

Kammarrätten har i ett mål bedömt att det kan finnas synnerliga skäl när beslutet gäller en förmån "för en förhållandevis lång tid" och ändringen görs till den enskildes fördel (Kammarrätten i Göteborg, mål nr 5850-14). Ändring av beslutet när den enskilde överklagat det

Har ett beslut överklagats bör Försäkringskassan pröva om beslutet ska ändras enligt 113 kap 3 § SFB. Detta framgår av Försäkringskassans allmänna råd till bestämmelsen i 113 kap 10 § SFB (FKAR 2010:7). Överklagandet ska sedan lämnas över till förvaltningsrätt.

Läs mer

När allmänna ombudet har överklagat ett beslut och detta beslut är oriktigt så att det skulle kunna ändras enligt 113 kap. 3 § SFB, ska kontakt tas med allmänna ombudet som avgör hur man går vidare i ärendet (se mer information i vägledning 2001:7 *Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut*).

Om beslutet ändrats, helt eller delvis, ska ändringsbeslutet också bifogas när överklagandet och Försäkringskassans akt lämnas till förvaltningsrätt. Detta framgår av bestämmelsen i 46 § FL.

Enligt 28 § gamla FL (1986:223) förföll överklagandet om Försäkringskassans prövning innebar att beslutet ändrades helt i enlighet med den enskildes yrkande. I ett sådant fall skulle Försäkringskassan inte överlämna överklagandet till domstolen. Detta gäller således inte längre efter den 1 juli 2018.

1.11 Mer om beslutsmeddelandet

Ett beslut om rättelse eller ändring enligt 113 kap. 3 § SFB ska vara skriftligt. Även ett beslut om att inte rätta eller ändra beslutet ska dokumenteras i ärendets journal. Samma sak gäller oavsett om någon enskild har lämnat impuls till prövningen, om prövningen görs med anledning av den enskildes överklagande eller om den görs på Försäkringskassans eget initiativ.

Den förenklade formen av rättning som tidigare gjordes genom att rättelsen skrevs med rödpenna på beslutsmeddelandets eller beslutsbrevets original, används inte längre av Försäkringskassan.

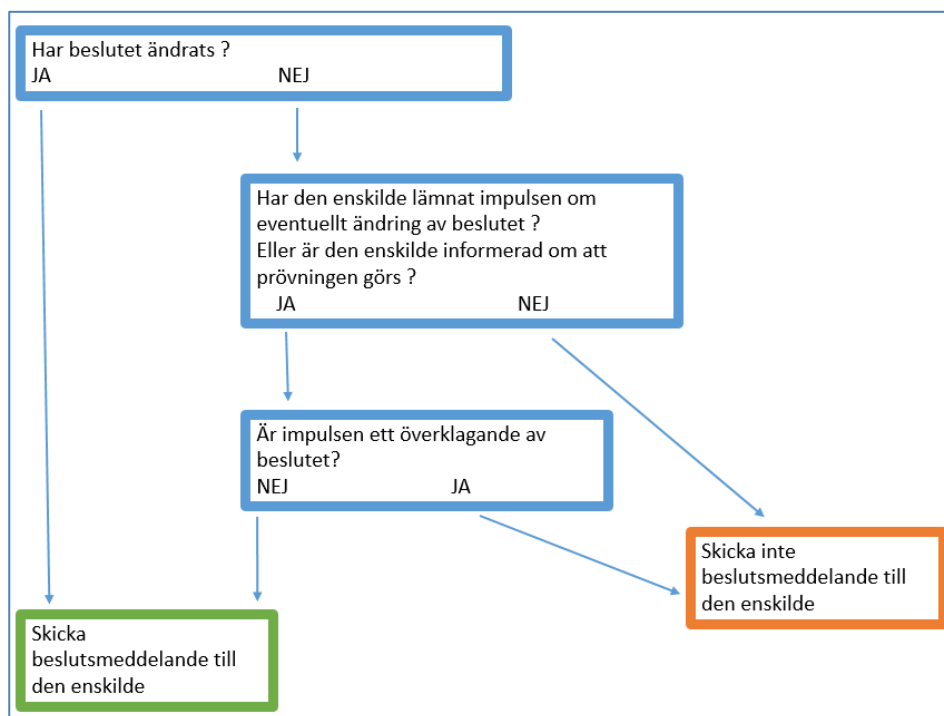
Ett beslut, som blivit oriktigt på grund av flera skäl, kan rättas och ändras samtidigt i samma beslut.

Om impulsen angående rättelse eller ändring kommer från den enskilde, ska Försäkringskassan alltid skicka ett beslutsmeddelande. Om impulsen kommer från någon annan, och den enskilde blivit underrättad om att Försäkringskassan prövar en eventuell rättelse eller ändring, ska beslutsmeddelande alltid skickas ut. Om prövningen görs på Försäkringskassans initiativ (t.ex. när impulsen lämnats från någon utomstående), och inte innebär någon ändring av det tidigare beslutet, behöver beslutsmeddelande inte skickas ut till den enskilde.

Ett beslutsmeddelande skickas inte till den enskilde när impulsen är ett överklagande, och prövningen innebär att någon ändring av beslutet inte görs.

Nedanstående flödesschema beskriver när beslutsmeddelande ska skickas. Men det finns undantag, till exempel när

- ett oriktigt beslut dokumenterats i ärendets journal men beslutsmeddelandet eller verkställigheten ändå blivit riktig
- beslutet ännu inte skickats
- den beslutade ersättningen visas som preliminärt belopp på Mina Sidor men ännu inte är utbetald. I en sådan situation ska beslutet ändras, men ändringsbeslutet ska inte skickas till den enskilde. Den enskilde blir underrättad om det korrekta beslutet genom utbetalningsbeskedet.

Beslutet ska vara försett med en anvisning om hur det kan överklagas (33 § FL). Överklagandetiden är två månader (113 kap. 20 § SFB). Beslutet ska överklagas till den förvaltningsrätt där den enskilde var folkbokförd den 1 november året före det år då ändringsbeslutet meddelades (se vidare 113 kap. 14 och 15 §§ SFB).

Om den enskilde har begärt ändring till sin fördel av ett tidigare beslut, men Försäkringskassan bedömer att beslutet i stället ska ändras till nackdel för den enskilde, meddelas två beslut.

- I det första beslutet avslår Försäkringskassan den enskildes begäran om ändring.
- I det andra beslutet anger man att Försäkringskassan på eget initiativ tagit upp frågan om ändring på annat sätt än vad den enskilde har begärt. Därefter redovisar man den ändring som gjorts.

Det är lämpligt att båda besluten skrivs i samma beslutsmeddelande.

1.12 Att verkställa ett ändringsbeslut

Ett beslut om ändring enligt SFB blir giltigt omedelbart (112 kap 5 § SFB) och ska därför verkställas omgående.

Ett beslut om ändring kan påverka Försäkringskassans senare beslut och kan även innebära att en annan prövning ska göras, till exempel ett eventuellt återkrav.

Det finns efterföljande beslut som påverkas av ändringen

Efterföljande beslut som påverkas av ändringen ska också prövas. Eftersom ändringen av det tidigare beslutet innebär att en ny omständighet har tillförts det efterföljande ärendet, ska prövningen av de efterföljande besluten göras enligt 113 kap 3 § första stycket 2 SFB; uppenbart ofullständigt eller felaktigt underlag. Om det ändrade beslutet gäller för en viss tid, och den tiden sträcker sig förbi ett senare beslut, ska det senare beslutet inte ändras.

Exempel

Försäkringskassan har beslutat om Joakims SGI vid tre tillfällen.

1. Den 15 december 2016 beslutade att SGI:n skulle vara 300 000 kronor.
2. Den 2 mars 2017 beslutades att "SGI fastställs enligt tidigare registrerad SGI-uppgift", alltså 300 000 kronor.
3. Den 19 januari 2018 beslutades att SGI:n skulle vara 350 000 kronor.

Försäkringskassan fick i samband med handläggningen av Joakims SGI i januari 2018 en impuls om att uppgiften som tidigare lämnats om hans årsinkomst varit för hög. Korrekt årsinkomst från och med den 15 december 2016 är 225 000 kronor. Beslutet som meddelats den 15 december 2016 är därför oriktigt, och det beror på att det grundats på ett uppenbart ofullständigt eller felaktigt underlag. Detta innebär att kontoret ska göra följande:

- Beslutet den 15 december 2016 ändras med stöd av 113 kap 3 § första stycket 2 SFB till att SGI: ska vara 225 000 kronor.
- Beslutet den 2 mars 2017 ändras med stöd av 113 kap 3 § första stycket 2 SFB till att SGI:n ska vara 225 000 kronor.

Båda ändringsbesluten meddelas i samma beslutsmeddelande. Beslutet den 19 januari 2018 är riktigt, och ändras inte.

Exempel

Försäkringskassan har vid fyra tillfällen prövat Elsas rätt till sjukersättning.

1. Den 1 oktober 2016 beslutas om avslag på ansökan.
2. Den 7 mars 2017 beslutas om avslag på ansökan.
3. Den 16 september 2017 beslutas om avslag på ansökan.
4. Den 25 mars 2018 beviljas Elsa hel sjukersättning från och med januari 2018 till och med mars 2023, det vill säga månaden innan den då Elsa fyller 65 år.

Försäkringskassan fick i samband med handläggningen av ansökan i början av år 2018 en impuls om att det medicinska underlaget som lämnats tillsammans med de tidigare ansökningarna, varit uppenbart ofullständigt. Beslutet som meddelades den 1 oktober 2016 är därför oriktigt. Detta innebär att kontoret ska göra följande:

- Beslutet den 1 oktober 2016 ändras så att Elsa beviljas hel sjukersättning från och med augusti 2016 till och med mars 2023. Ändringen görs med stöd av 113 kap 3 § första stycket 2 SFB, eftersom det tidigare underlaget varit uppenbart ofullständigt.
- Eftersom sjukersättningen beviljas till och med mars 2023, sträcker sig ändringsbeslutet förbi besluten som meddelats i den 7 mars och den 16 september 2017. Dessa två beslut ska därför inte ändras.
- Ändringen innebär också att beslutet den 25 mars 2018 helt saknar verkan. Detta beslut ska därför inte heller ändras.
- Handläggaren informerar Elsa om att tidigare beslut, meddelade den 7 mars, den 16 september och den 25 mars, inte längre gäller.

Det finns beslut i andra förmåner som påverkas av ändringen

Den som ansvarar för att verkställa ett ändringsbeslut, ansvarar också för att impulser lämnas till övriga berörda förmåner.

Exempel

- Om ett ändringsbeslut innebär att Försäkringskassan har betalat ut en för hög ersättning, till exempel på grund av att SGI:n har sänkts, kan ett efterföljande beslut om rätten till en förmån bara ändras om förmånen inte redan har förfallit till betalning. Om för hög ersättning har betalats ut, får man i stället lämna en impuls om återkrav.
- Om ett ändringsbeslut innebär att Försäkringskassan har betalat ut en för låg ersättning, till exempel att SGI:s har höjts, lämnas impuls om att en tilläggsutbetalning ska göras. Någon ändring av efterföljande förmånsbeslut ska inte göras.
- Ett ändringsbeslut kan innebära att ett tidigare beslut måste prövas på nytt. Ett exempel på sådan situation är ifall en begäran om tillfällig föräldrapenning (TFP) avslagits på grund av att SGI varit 0 kronor. När SGI-beslutet har ändrats måste TFP-begäran prövas på nytt, och om övriga krav är uppfyllda ska även TFP-beslutet ändras med stöd av 113 kap 3 § första stycket 2 SFB. Om den enskilde inte uppfyller de övriga kraven, är tidigare beslut om avslag på TFP inte oriktigt, även om det har grundats på en felaktig förutsättning (det vill säga att SGI var 0 kronor). Försäkringskassan ska därför besluta om att inte ändra det tidigare TFP-beslut. Den enskilde ska alltid informeras om detta i ett beslutsmeddelande.

2 Rättelse och ändring av beslut enligt FL

Kapitlet handlar om bestämmelserna om rättelse och ändring av felaktiga beslut enligt FL.

De beslut som Försäkringskassan fattar med stöd av annan lagstiftning än SFB, ska hanteras enligt FL:s rättelse- och ändringsparagrafer (36–39 §§).

FL innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar Försäkringskassan får eller ska rätta eller ändra ett beslut. När beslutsmeddelandet eller beslutsbrevet innehåller en uppenbar felaktighet, får det rättas (36 §). Om beslutet i sig är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya eller inte beaktade omständigheter eller av någon annan anledning, ska beslutet ändras (38 §). För ändring krävs att den kan göras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part. Det finns även en möjlighet för Försäkringskassan att ändra ett felaktigt beslut i andra situationer (37 §). Den bakomliggande orsaken till felaktigheten saknar betydelse.

Möjligheten att rätta eller ändra ett beslut gäller bara sådana beslut som meddelats av Försäkringskassan som första instans.

Skyldigheten att ändra beslutet gäller oavsett om det är den enskilde eller någon annan som påpekar felaktigheten eller om det är Försäkringskassan som uppmärksammar den.

Möjligheten att ändra beslutet finns inte längre om ärendet har överlämnats till domstol.

Försäkringskassan kan ändra ett beslut med stöd av 37–39 §§ FL såväl till den enskildes fördel som till dennes nackdel. Det finns dock särskilda förutsättningar som måste vara uppfyllda för att ändra beslutet till nackdel.

Ett tidigare beslut kan aldrig *upphävas* med stöd av 37–39 §§ FL, utan avsikten med paragrafen är att ett tidigare beslut ska *ändras*. Om ett tidigare beslut att betala ut ett visst belopp är felaktigt kan det alltså bara ändras till ett avslag beträffande yrkandet om ersättning.

Bestämmelserna om rättelse och ändring innebär inte någon begränsning av möjligheterna att i förmånsärendet besluta om omprövning, indragning, nedsättning eller återkrav.

Exempel

Försäkringskassan kan besluta om återkrav även om beslutet om att bevilja en förmån inte kan ändras enligt 37 – 39 §§ FL.

De nya reglerna i FL gäller alla beslut om rättelse eller ändring som meddelas från och med den 1 juli 2018.

2.1 Vem är behörig att rätta eller ändra ett beslut?

Enligt Generaldirektörens arbetsordning för Försäkringskassan är det respektive avdelningschef som beslutar om vem som är behörig att besluta om rättelse eller ändring av beslut. Behörigheten är ofta kopplad till de olika yrkesrollerna. En vanlig fördelning av behörigheten är att beslut om rättelse enligt 36 § får meddelas av

samtliga handläggare, medan beslut om ändring enligt 37 och 38 §§ får meddelas av en specialist. Det finns dock en särskild behörighet i 67 § arbetsordningen för de förmånsslag som en särskilt utsedd beslutsfattare avgör.

2.1.1 Metodstöd – vem ska meddela beslutet?

Ett beslut om ändring enligt 37 – 39 §§ FL ska meddelas av en annan person än den som meddelat det felaktiga beslutet. Ett beslut om rättelse enligt 36 § FL får dock meddelas av samma handläggare. (jämför avsnitt 1.1.1. ovan).

2.2 Vilka beslut kan ändras?

FL är en lag som endast ska tillämpas sekundärt, det vill säga bara om det inte finns andra lagar som reglerar den aktuella frågan. För Försäkringskassan finns specialbestämmelser i 113 kap SFB om rättelse och ändring av beslut, som alltså ska tillämpas i första hand. Det är endast när SFB inte gäller för den aktuella frågan, som Försäkringskassan meddelar beslut med stöd av FL:s regler.

Beslut av Försäkringskassan som rättas eller ändras enligt FL är till exempel

- beslut om att avvisa ett ombud
- beslut i frågor om jäv
- beslut om att avslå begäran om tolk
- beslut att avslå begäran om att någons ärende ska avgöras (dröjsmålstalan) samt andra förfarandebeslut som meddelats under ett ärendes handläggning, enligt annan lag än SFB
- beslut som är försett med återkallelseförbehåll
- beslut om intyg enligt avtal om social trygghet som Sverige har med ett annat land
- beslut enligt lagar som inte hänvisar till SFB (till exempel ersättning för vårdkostnader i ett annat land)
- beslut om avskrivning.

2.2.1 Hur ska olika situationer hanteras?

I denna Väglednings avsnitt 1.2.1 (*Hur ska olika situationer hanteras?*) finns en uppräknings av olika situationer, som gäller för beslut som kan rättas eller ändras enligt SFB. Beskrivningen gäller även för motsvarande situationer enligt FL. Där lagrummet 113 kap. 3 § SFB i avsnitt 1.2.1 har angivits, får i stället någon av 36–38 §§ FL anges.

Läs mer

Läs mer om vad som är ett beslut i vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken*.

2.2.2 Metodstöd – ny ändring?

Om det vid en prövning enligt FL visar sig att ett beslut (som redan tidigare har ändrats) blivit felaktigt, ska en ny ändring göras.

Om felet avser ...	så ska du ...
en del av grundbeslutet som redan har ändrats	besluta om en ny ändring av det tidigare ändringsbeslutet
en del av grundbeslutet som inte har ändrats	besluta om ändring av grundbeslutet

2.2.3 Metodstöd – vilket ärende ska skapas?

Ett ärende om rättelse eller ändring ska handläggas i ett eget ärende.

I nedanstående tabell betyder begreppet "kontor" *det kontor som har tagit emot impulsen om rättelse eller ändring.*

Information om ifall den enskilde överklagat ett visst beslut finns i ÄHS under *Servicerutin: Omprövning och överklagan* eller i diariestödet.

Om ...	så ...
impulsen gäller ett grundbeslut	skapar kontoret ett ROD-ärende eller liknande för förmånen
impulsen består av den enskildes överklagande	skapas ett OVK_FRN-ärende av förmånskontoret eller av Omprövningsenheten, beroende på vem som tagit emot överklagandet Skulle ett överklagande hamna hos förmånsärendets kontor, hanteras detta enligt beskrivningen i Användarhandledningen <i>Omprövning och överklagande i ÄHS</i> av detta kontor.
impulsen gäller ett beslut, som den enskilde redan tidigare har överklagat	<ul style="list-style-type: none"> – dokumenterar kontoret impulsen i journal, om den är muntlig, och skickar information om impuls samt ärende-Id per mail till ansvarig processjuridisk enhets funktionsbrevlåda – vidareänder kontoret dokumentet med impulsen, om den är skriftlig, per post till ansvarig processjuridisk enhet. Om dokumentet är inskannat i ett förmånsärende, skickas i stället information om impuls och ärende-Id per mail till ansvarig processjuridisk enhets funktionsbrevlåda
impulsen gäller ett beslut, som redan har prövats i domstol	skapas ett ROD-ärende eller liknande av kontoret eller av Omprövningsenheten, beroende på vem som tagit emot impulsen

2.3 Impulser till prövning

Om den enskilde eller någon annan behörig person (till exempel ombud eller ställföreträdare) begär en rättelse eller ändring av beslutet ska Försäkringskassan pröva om beslutet ska rättas eller ändras.

Även när en obehörig person (till exempel någon helt utomstående) lämnar impulsen ska Försäkringskassan ta ställning till om beslutet ska rättas eller ändras. En sådan rättelse eller ändring görs på Försäkringskassans eget initiativ. En begäran om rättelse eller ändring kan vara såväl skriftlig som muntlig.

Om den enskilde lämnar impulsen *muntligen*, och Försäkringskassan har fullgjort sin service- eller utredningsskyldighet, ska Försäkringskassan upplysa den enskilde om möjligheten att överklaga beslutet. Detta ingår i serviceskyldigheten.

Omprövningsenheten avgör om ett överklagande kommer in i rätt tid eller för sent. När överklagandet görs för sent ska omprövningsenheten besluta om avvisning. Detta beslut innehåller också en prövning om ändring enligt 39 § FL.

Om den enskilde meddelar att han eller hon inte kommer att överklaga ska handläggande kontor journalföra impulsen och handlägga den som en begäran om ändring.

Läs mer

Läs mer om Försäkringskassans utredningsskyldighet i Vägledning 2004:7 Förvaltningsrätt i praktiken.

Om den enskilde lämnar impulsen *skriftligen* av, ska den i första hand hanteras som ett överklagande, om handlingen kommer in till Försäkringskassan inom tidsgränsen som gäller för överklagande.

Även om Försäkringskassan rättar eller ändrar beslutet, så har den enskilde fortfarande möjlighet att överklaga grundbeslutet inom överklagandefristen. Prövningen i domstolen kommer då att göras med hänsyn tagen till den rättelse eller ändring som tidigare gjorts.

Exempel

Hur en ändring av grundbeslutet påverkar möjligheten att överklaga detta beslut, kan illustreras på följande sätt:

Grundbeslutet symboliseras av en tårta.

Ett ändringsbeslut som är till *fördel* för den enskilde symboliseras av en tårtbit som har skurits ut. Den enskilde kan överklaga urspungsbeslutet, förutom den del som redan ändrats till dennes fördel.

Ett ändringsbeslut som är till *nackdel* för den enskilde symboliseras av en ros som lagts till på tårtan. Den enskilde kan överklaga grundbeslutet. Prövningen görs sedan med hänsyn tagen till ändringen.

Om den enskilde överklagat ett beslut i rätt tid ska Försäkringskassan pröva om beslutet kan ändras enligt 39 § FL, innan det överlämnas till domstolen.

Försäkringskassan prövar också i andra situationer på eget initiativ om ett tidigare fattat beslut ska rättas eller ändras, till exempel vid sitt kontrollarbete eller när en impuls lämnas i den ordinarie ärendehandläggningen.

Det är inte alltid som felaktigheten upptäcks av en handläggare som arbetar med den förmån som beslutet gäller. Även om handläggaren själv inte kan avgöra om beslutet innehåller en felaktighet eller om beslutet är felaktigt, ska en impuls om eventuell prövning enligt 36–38 §§ FL journalföras och lämnas vidare för handläggning.

2.4 Allmänna ombudet

Det finns ingenting i reglerna som tillåter allmänna ombudet att begära rättelse eller ändring enligt FL.

2.5 Formell prövning

Om det finns skäl att anta att en begäran om rättelse eller ändring innebär att den enskilde vill göra en ny ansökan, eller om den enskilde tror att han eller hon genom sin begäran gjort en ny ansökan, ligger det i Försäkringskassans serviceskyldighet att upplysa den enskilde om vilka formkrav som gäller för ansökan (6 § FL).

Försäkringskassan ska besluta att avvisa en begäran om rättelse eller ändring när beslutet tidigare överlämnats till domstol.

Om den enskilde återkallar sin begäran om ändring ska Försäkringskassan besluta om avskrivning av ärendet.

2.6 Snabb handläggning, komplettering och kommunikering

En bärande grundtanke med möjligheten att rätta och ändra ett felaktigt beslut, är att beslutet kan ändras snabbare, enklare och mer kostnadseffektivt om Försäkringskassan själv granskar det igen, i stället för att det måste prövas i en domstol.

Ibland kan beslutet fördröjas av att underlaget behöver kompletteras.

- Försäkringskassan ska inte göra någon ytterligare utredning för att kunna konstatera *att* beslutet är felaktigt och ska rättas eller ändras, utan ska utgå från att de nya uppgifterna är riktiga.
- När Försäkringskassan ska avgöra *hur* beslutet ska ändras, utreds om de nya uppgifterna är riktiga och kompletterande information begärs in om det behövs. Hur beslutet ska ändras avgörs på samma sätt och inom samma bedömningsutrymme som vid ett förstagångsbeslut.

För ett ärende om rättelse eller ändring av ett beslut gäller reglerna om skyldighet att kommunicera beslutsunderlaget enligt 25 § FL. Om beslutet till exempel gäller en kommande utbetalning som ligger nära i tiden, kan man avstå från kommunikeringen med stöd av 25 § 1 stycket FL.

Läs mer

I Vägledning 2004:7 finns mer information om *kommunikation*.

2.7 Förutsättningar för rättelse eller ändring

När man prövar om ett beslut får/ska rättas eller ändras måste man först avgöra om texten i beslutsmeddelandet eller beslutsbrevet till den enskilde innehåller en felaktighet. Felaktigheten kan vara ett skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende (se nedan avsnitt 2.7.1 *Rättelse av beslut*). Då kan beslutet rättas.

Om beslutsmeningen (det vill säga den konsekvens som beslutet får för den enskilde) är felaktig av någon anledning, får eller ska beslutet ändras. Felaktigheten kan finnas i journalanteckningen som dokumenterar beslutet eller i beslutsbrevet under rubriken Beslut. (Se nedan avsnitt 2.7.2 *Möjligheten att ändra ett beslut* och 2.7.3 *Skyldigheten att ändra ett beslut*). Om oriktigheten är ett skriv- eller räknefel under rubriken Beslut ska detta dock rättas enligt 36 § FL.

Försäkringskassan kan rätta eller ändra ett beslut, även om den enskilde inte har överklagat beslutet.

Samma beslut kan rättas eller ändras flera gånger.

2.7.1 Rättelse av beslut

36 § FL

Ett beslut som innehåller en uppenbar felaktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende får rättas av den myndighet som har meddelat beslutet.

Försäkringskassan får besluta om rättelse när ett beslutsmeddelande eller beslutsbrev innehåller någon uppenbar felaktighet. En felaktighet anses som *uppenbar* när en person *med normal iakttagelseförmåga kan upptäcka felet vid en genomläsning av beslutet eller vid en enkel jämförelse med handlingarna i ärendet* (Hellners, Malmqvist, kommentaren till 26 § FL [1986:223]).

Av paragrafen följer att ett beslut *får* rättas. Detta betyder att Försäkringskassan även kan välja att inte rätta beslutet. Generellt sett är det dock lämpligt att rätta ett beslut som innehåller ett fel, särskilt om det är den enskilde som har påpekat felet. De situationer då Försäkringskassan väljer att inte rätta ett beslut kan jämföras med de som avses i 113 kap. 3 § sista stycket SFB; "oriktigheten är av ringa betydelse" (se avsnitt 1.7.1).

Rättelse betyder en korrigerings som inte ändrar beslutet i sak, utan innebär oftast en språklig ändring. Det innebär att ett beslut kan rättas även om det har överklagats och även om domstolen har prövat sakfrågan och meddelat dom.

2.7.2 Möjligheten att ändra ett beslut

37 § FL

En myndighet får ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.

Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får dock ändras till den enskildes nackdel bara om

1. det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas,
2. tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller
3. felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Beslutet får ändras helt eller delvis. Bestämmelsen har ingen motsvarighet i 113 kap. SFB (som har formulering "ska" ändra), och kan därför användas när Försäkringskassans inte har stöd för en ändring av beslutet i SFB.

I paragrafen regleras under vilka förutsättningar Försäkringskassan har en möjlighet att (*får*) ändra ett beslut. Att Försäkringskassan *får* ändra ett beslut innebär att Försäkringskassan även kan välja att *inte* ändra beslutet. Till skillnad från 36 § FL handlar det här om att ändra beslutet i sak, alltså själva resultatet av Försäkringskassans prövning.

Det kan vara den enskilde som lämnar en impuls till Försäkringskassan om felaktigheter eller Försäkringskassan som själv upptäcker felaktigheter som ger anledning till en ändring. Bestämmelsen omfattar också en ändringsmöjlighet, där beslutet visserligen var riktigt när det meddelades men där nya omständigheter gör att det numera är felaktigt. Begreppet *omständighet* betyder i detta sammanhang någonting som påverkar bedömningen av ärendet, t.ex. en förutsättning eller "rekvisit" för rätten till en förmån. Det behöver alltså inte alltid handla om att ett nytt *faktum* har framkommit om den enskildes förhållanden. Det kan även vara en annan bedömning av de tidigare förhållandena som till exempel gjorts av en domstol.

Beslut kan meddelas med förbehållet att förmånen endast beviljas under förutsättning att inga nya omständigheter inträffar, som påverkar rätten till förmånen (återkallelseförbehåll). Ett sådant beslut får ändras enligt 37 § FL, även till den enskildes nackdel (punkt 1).

När det gäller möjligheten att ändra det tidigare beslutet till den enskildes nackdel, är situationen under punkt 2 i bestämmelsen inte aktuell för Försäkringskassan.

En ändring av tidigare beslut kan också göras till nackdel om den enskilde lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter, som orsakat felaktigheten (punkt 3). Samma sak gäller om felaktigheten beror på att den enskilde har undanhållit relevanta uppgifter.

2.7.3 Skyldigheten att ändra ett beslut

38 § FL

En myndighet ska ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om

1. den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning, och
2. beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Bestämmelsens formulering "ska ändra" är tvingande.

Beslutet kan ändras helt eller delvis.

Skyldigheten att ändra ett beslut gäller endast vid uppenbara felaktigheter, det vill säga när det är ganska lätt för Försäkringskassan att konstatera att beslutet är felaktigt. Vanligtvis är Försäkringskassan inte skyldig att göra någon mer ingående granskning av ett redan avgjort ärende.

Beslutet måste också vara felaktigt i något väsentligt hänseende. När felaktigheten gäller en omständighet som i praktiken saknar betydelse för själva beslutet, är Försäkringskassan inte skyldig att ändra sitt beslut. Generellt sett är det dock lämpligt att ändra ett felaktigt beslut när det är den enskilde som har påpekat felet.

Det krävs dessutom att beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part. (Begreppet "nackdel" finns definierat ovan i avsnitt 1.8).

Den bakomliggande orsaken till att beslutet har blivit uppenbart felaktigt saknar betydelse för skyldigheten att ändra beslutet.

2.7.4 Ändra ett beslut som har överklagats

39 § FL

Ett beslut som har överklagats får ändras av den myndighet som har meddelat det som första instans enbart i sådana fall som avses i 38 § och bara om överklagandet och övriga handlingar i ärendet ännu inte har överlämnats till den högre instans som ska pröva överklagandet.

Skyldigheten att ändra ett beslut enligt FL föreligger inte om ärendet har överlämnats till domstol. Detta gäller dock bara ändringar i sakfrågan, och inte rättelser av mindre felaktigheter enligt 36 § FL.

2.8 Tidsfrist

Det finns ingen bestämmelse i FL om att ett beslut, när en viss tid har passerat, inte längre kan rättas eller ändras.

2.9 Överlämna ändringsbeslutet till domstolen tillsammans med överklagandet

46 § FL

Om överklagandet inte avvisas ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen.

Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

Har ett beslut överklagats bör Försäkringskassan pröva om beslutet ska ändras enligt 39 § FL. Överklagandet ska sedan lämnas över till förvaltningsrätt.

Om beslutet ändrats, helt eller delvis, ska ändringsbeslutet också bifogas när överklagandet och Försäkringskassans akt lämnas till förvaltningsrätt. Detta framgår av bestämmelsen i 46 § FL.

Skulle Försäkringskassan ha rättat ett beslut enligt 36 § FL, i samband med att den enskilde överklagat det, ska även rättelsebeslutet bifogas till förvaltningsrätten. Detta görs endast för domstolens kännedom.

Enligt 28 § gamla FL (1986:223) förföll överklagandet om Försäkringskassans prövning innebar att beslutet ändrades helt i enlighet med den enskildes yrkande. I ett sådant fall skulle Försäkringskassan inte överlämna överklagandet till domstolen. Detta gäller således inte längre efter den 1 juli 2018.

2.10 Mer om beslutsmeddelandet

Ett beslut om rättelse eller ändring enligt 36, 37 eller 38 §§ FL ska vara skriftligt. Även ett beslut om att inte rätta eller ändra tidigare beslut ska dokumenteras i ärendets journal. Samma sak gäller oavsett om någon enskild har lämnat impuls till prövningen, om prövningen görs med anledning av den enskildes överklagande eller om prövningen görs på Försäkringskassans eget initiativ.

Den förenklade formen av rättning som tidigare gjordes genom att rättelsen skrevs med rödpenna på själva beslutsmeddelandets eller beslutsbrevets original, används inte längre av Försäkringskassan.

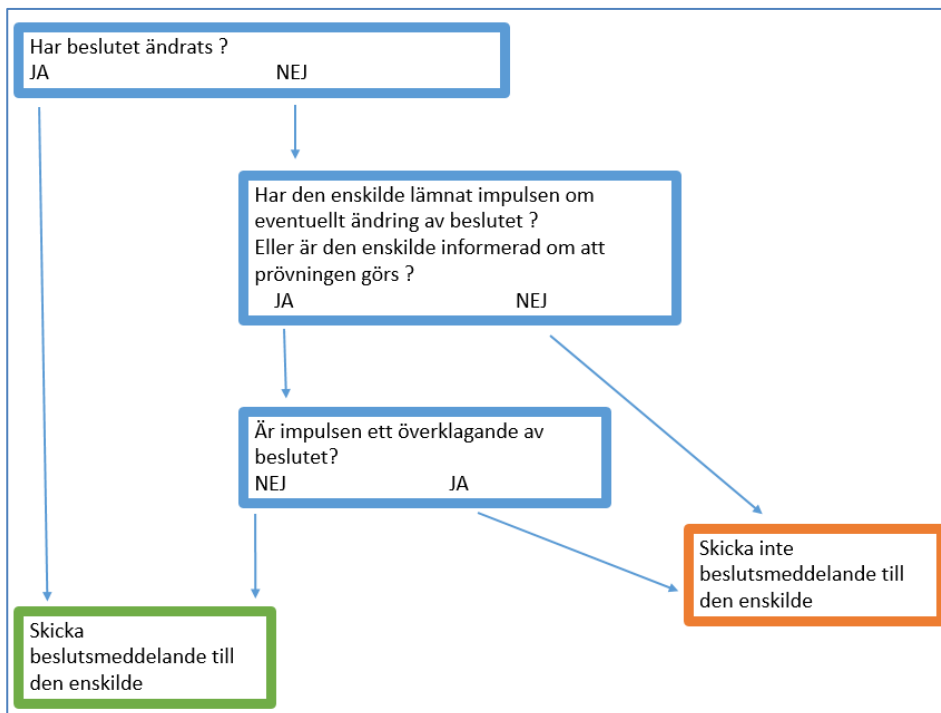
Ett beslut, som blivit felaktigt på grund av flera skäl, kan rättas och ändras samtidigt i samma beslut.

Om impulsen angående rättelse eller ändring kommer från den enskilde, ska Försäkringskassan alltid skicka ett beslutsmeddelande. Om impulsen kommer från någon annan, och den enskilde blivit underrättad om att Försäkringskassan prövar en eventuell rättelse eller ändring, ska beslutsmeddelande alltid skickas ut. Om prövningen görs på Försäkringskassans initiativ (t.ex. när impulsen lämnats från någon utomstående), och inte innebär någon ändring av det tidigare beslutet, behöver beslutsmeddelande inte skickas ut till den enskilde.

Ett beslutsmeddelande skickas inte till den enskilde när impulsen är ett överklagande, och prövningen innebär att någon ändring av beslutet inte görs.

Nedanstående flödesschema beskriver när beslutsmeddelande ska skickas. Men det finns undantag, till exempel när

- ett felaktigt beslut dokumenterats i ärendets journal men beslutsmeddelandet eller verkställigheten ändå blivit riktig
- beslutet ännu inte skickats

Beslutet ska vara försett med en anvisning om hur det kan överklagas (33 § FL). Överklagandetiden är tre veckor (44 § FL). Beslutet ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets ärendet har prövats. Denna regel utgår alltså från

det kontor där det överklagade ändringsbeslutet har meddelats [se vidare 14 § lag (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar].

Om den enskilde har begärt ändring till sin fördel av ett tidigare beslut, men Försäkringskassan bedömer att beslutet i stället ska ändras till nackdel för den enskilde, meddelas två beslut.

- I det första beslutet avslår Försäkringskassan den enskildes begäran om ändring.
- I det andra beslutet anger man att Försäkringskassan på eget initiativ tagit upp frågan om ändring på annat sätt än vad den enskilde har begärt. Därefter redovisar man den ändring som gjorts.

Det är lämpligt att båda besluten skrivs i samma beslutsmeddelande.

2.11 Att verkställa ett ändringsbeslut

Ett beslut som meddelats enligt FL får som huvudregel inte verkställas innan tiden för överklagande har gått ut (35 § FL). Det finns dock en möjlighet för Försäkringskassan att verkställa beslutet omedelbart, ifall ett väsentligt enskild intresse kräver det. När Försäkringskassan ändrat ett beslut till fördel för den enskilde, kan detta undantag tillämpas och verkställigheten får göras omedelbart.

Ett beslut om ändring kan påverka Försäkringskassans senare beslut och kan även innebära att en annan prövning ska göras, till exempel ett eventuellt återkrav.

Oavsett om det finns efterföljande beslut eller beslut i andra förmåner som påverkas av ändringen, är det den handläggare som ansvarar för att verkställa ett ändringsbeslut som också ansvarar för att impulser lämnas vidare till övriga berörda förmåner.

Källförteckning

Författningar

Socialförsäkringsbalken

Förvaltningslagen (2017:900)

Förvaltningsprocesslagen (1971:291)

Lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Lagen (1930:173) om lagstadgad tid

Försäkringskassans allmänna råd

FKAR 2010:7 om omprövning och ändring

Försäkringskassans interna administrativa styrdokument

Riktlinjerna (2005:14) Att skriva kommunikeringsbrev och beslut i Försäkringskassan

Förarbeten

Prop. 1977/78:20 med förslag till ändrad organisation för besvärspövning inom socialförsäkring m.m.

Prop. 1981/82:88 om åtgärder för att förbättra försäkringsdomstolarnas arbetsläge

Prop. 2008/09:200 Socialförsäkringsbalk

Prop. 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag

Domar

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 1185-2000

Kammarrätten i Stockholm, mål nr 2229-2001

Kammarrätten i Göteborg, mål 5850-14

Kammarrätten i Stockholm, mål 9210-18

FÖD 1992:2

FÖD 1995:11

RÅ 2004 ref. 47

RÅ 2009 ref. 2

RÅ 2010 ref. 72

RÅ 2010 not. 122

HFD 2014 ref. 39

HFD mål nr 751-16

HFD mål nr 1425-16

HFD mål 3218-16

Domsnytt

Domsnytt 2012:105

Domsnytt 2017:025

Justitieombudsmannen

JO:s beslut, dnr 3471-2002

JO:s beslut, dnr 4284-2006

JO:s beslut, dnr 1189-2009

JO:s beslut, dnr 5813-2012

JO:s beslut, dnr 3763-2017

Vägledningar

Vägledning 2001:7 Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut

Vägledning 2004:7 Förvaltningsrätt i praktiken

EU-förordningar

Förordning 883/2004

Övrigt

Hellners, Trygve och Malmqvist, Bo, Förvaltningslagen med kommentarer, Upplaga 3:1, Norstedts juridik AB, 2010